

Ainekava

Kirjandus IV kooliaste

Kirjandus ja ühiskond

Klass: 12. klass	Tunde nädalas: 2
------------------	------------------

Ainekava aluseks on riiklik õppekava ja selle lisa nr 1 **Kursus „Kirjandus ja ühiskond“**

Põltsamaa Ühisgümnaasiumi ainekavas on välja toodud rõhuasetused, kooli eripärast tulenevalt olulisim. Kooli ja valdkonna eripärad on kirjeldatud kooli õppekava üldosas ning valdkonnakavades.

Õppeaine kirjeldus Kursus võimaldab õpilasel kirjanduse kaudu paremini mõista ümbritsevat maailma, inimese ja ühiskonna suhteid, aga ka kirjanduse laiemat ühiskondlikku tähendust ja olulisust maailmas toimuvate muutuste märkamisel, teadvustamisel, mõtestamisel ja kujundamisel. Kursus võimaldab kirjanduse kaudu analüüsida nii mineviku kui ka tänapäeva ühiskonna probleeme.

Kooliastme teadmised, oskused ja hoiakud

Õpilane:

- 1) mõistab kirjanduse ühiskondlikku, ajaloolist, rahvus- ja maailmakultuurilist tähtsust ning selle rolli individuaalse ja kollektiivse identiteedi kujundamisel;
- 2) arendab ja rakendab oma loovvõimeid, koostab eri laadis ja žanris tekste, väljendab ennast nii suuliselt kui ka kirjalikult, lähtudes eesmärgist, situatsioonist ja kontekstist;
- 3) tunneb mitmekülgselt ja sügavamalt kirjandusteose poeetikat, tekstianalüüsi ja -tõlgenduse eri võimalusi, avab kirjanduse põhiliikide suhteid ja vorme;
- 4) mõistab kirjanduskeele kujundlikkust selle mitmetähenduslikkuses, kujundab kirjanduse kaudu oma esteetilisi ja eetilisi hoiakuid, seostab kirjandust teiste kunstiliikide ja eluvaldkondadega;
- 5) loeb eri laadis ja žanris eesti ja maailmakirjanduse teoseid, analüüsib ja tõlgendab neid eri vaatenurkadest, näeb kirjandustekstide kaudu maailma ja iseenda mõistmise võimalusi.

Hindamine

Õpilane loeb kursuse jooksul vähemalt kolm proosa- või draamateost, luulekogu või valiku erinevate luuletajate loomingust. Positiivse kursusehinde saamiseks peavad kõik teosed olema loetud ja vastavad tööülesanded täidetud.

Hinnatakse nii suulist kui kirjalikku proosa- ja draamateose analüüsi, luuleanalüüsi; osalemist aruteludes ja paaris- või rühmatöodes ning rühmatöö tulemuse esitlemist. Hinnatakse kirjandusteooria mõistete tundmist ja kasutamist. Hinnatakse eri žanris loovtöid, stiilivõtete ja kujundlikkuse kasutamist.

Õpitulemused	Õppesisu Mida õpetajad õpetavad, mida õpilased õpivad? (teemade lühikirjeldus)	Üldpädevused, läbivad teemad, lõimingud Kuidas toetatakse üldpädevuste saavutamist? Milliseid läbivaid teemasid käsitletakse? Millised on lõimingu võimalused? <i>Õpioskuste kujundamine.</i>
1) loeb läbi vähemalt kolm proosa- või draamateost ja ühe eesti autori luulekogu, analüüsib ja tõlgendab loetud teoseid nii ühisaruteludes kui ka individuaalses tekstiloomes;	Ajalookirjanduse uued suundumused Oksanen “Puhastus” Kirjandus ühiskondlike protsesside peegeldajana Jaan Kross „ Keisri hull “. Luuletajad valikul (Betti Alver, Hando Runnel, Jürgen Rooste, Kristiina Ehin, A. Ahmatova vm.) Mihkel Raud “Musta pori näkku” või Kruusvall “Pilvede värvid” või E. Tode “Piiririik” või M. Atwood “Orüks ja Ruik” või S. Henno “Mina olin siin” või A. Kõomägi “Lui Vutoon” jne.	Kursus võimaldab arendada kõiki üldpädevusi: kultuuri- ja väärtuspädevus areneb teoseid lugedes ja analüüsid, suhtluspädevus rühmatöodes ja aruteludes; kodaniku- ja sotsiaalne pädevus ning enesemääratluspädevus kasvab ühiskonna üle arutledes ja teoseid analüüsid ning enda koha ja rolli määratlemisega ühiskonnas. Digipädevust ja õpipädevust saab arendada esitluste koostamisega ning erinevate elektrooniliste materjalide otsimise ning kasutamise.
2) arutleb kirjanduse ja ühiskonna omavaheliste suhete üle, nimetab kirjandusteose loomet ja vastuvõttu mõjutavaid tegureid ja toob nende kohta näiteid;	Kirjanduse positsioon ja funktsioon ühiskonnas. Kirjanduslikud institutsioonid. Kirjandusväljaanded (nt Keel ja Kirjandus, Looming, Vikerkaar, Värske Rõhk, Sirp). Kirjandusteadus ja -kriitika. Kirjanduse avaldumine avalikus ruumis ja meedias. Kirjaniku	

staatus ja selle muutumine.
Esseistika kirjanduse rollist
ühiskonnas (nt „Kius olla julge“
I ja II). Kirjandussaated teles ja
raadios. Kirjandusfestivalid ja
-üritused (Prima Vista,
HeadRead, Kirjandustänav
festival, luuleprömm).
Kirjandusauhinnad (Maarja
Kangro „Minu auhinnad“).

**Poliitilise tegelikkuse mõju
kirjandusele.** Kirjandus ja
ideoloogia. Kirjandus
totalitaarsetes ja demokraatlikes
ühiskondades. Autori positsioon
ühiskonnas. Nõukogudeaegne
kirjandus, sotsialistlik realism
(Juhan Smuul)
Dissidentlus, keelatud ja tõrjutud
autorid (nt Betti Alver, Uku
Masing, Artur Alliksaar jt).
**Mälestuslik pagulasproosa ja -
luule** (nt Arved Viirlaid
„Ristideta hauad“, Karl Ristikivi
ja Kalju Lepiku luule)
Keelatud teemad, nt rahvuslus
(nt Hando Runneli luule)
Ajaloikirjanduse uued
suundumused (nt Sofi Oksanen
„Puhastus“).
**Kirjandus võrgustunud ja
üleilmastunud kultuuris.**
Tänapäeva ühiskonna
probleemid kirjanduses (nt
võõrandumine ja individualism,

	<p>tarbimiskultuur, kliimakriis, vaimne tervis, kooli- ja perevägivald, seksuaalne identiteet, nt Lionel Shriver „Me peame rääkima Kevinist“, Sass Henno, „Mina olin siin“, Kaur Kender „Iseseisvuspäev“ vm).</p> <p>Transgressiivne kirjandus (Maarja Kangro „Klaaslaps“).</p> <p>Kirjandus tehnoloogiliste arengute keerises (nt ühismeedia luule, tviteratuur, hüpertextid, interdistsiplinaarsus, videoluule). Inimese ja tehnoloogia suhted</p> <p>Ühiskonnakriitiline luule (nt Elo Viiding, Kivisildnik, Triin Soomets, fs, Jürgen Rooste, Kristiina Ehin, Maarja Kangro, Sveta Grigorjeva).</p> <p>Kirjandus ja tulevikuühiskonnad. Utopia ja düstopia (nt Aldous Huxley „Hea uus ilm“, Ray Bradbury „451° Fahrenheiti“, George Orwell „1984“,</p> <p>Postapokalüptiline kirjandus, katastroofiromaan (nt Margaret Atwood „Teenijanna lugu“ ja „Orüks ja Ruik“, Armin Kõomägi „Lui Vutoon“, .</p> <p>Alternatiivajalugu (nt Andrus Kivirähk „Mees, kes teadis ussisõnu“;</p>	
--	----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	--

<p>3) iseloomustab põhjalikumalt vähemalt kahe autori loomingut, määrab nende teoste kooha ajastus, voolus või rahvuskirjanduses;</p>	<p>Jaan Kross ja „Keisri hull“; Sofi Oksanen ja „Puhastus“ vm. Luuletajad valikul (Betti Alver, Hando Runnel, Jürgen Rooste, Kristiina Ehin, A. Ahmatova vm)</p>	
<p>4) toob loetud teosele või tekstikatkendile tuginedes näiteid ajastu ja inimese kujutamisest, arutleb teoses käsitletud ühiskondlike probleemide ja väärtuste üle;</p>	<p>Kirjandus ühiskondlike protsesside peegeldajana. Võimu ja vaimu probleemistik kirjanduses. Inimese valikud ja positsioon poliitiliste muutuste keerises (nt; Mihhail Bulgakov „Meister ja Margarita“, Arvo Valtoni novellikogud „Kaheksa jaapanlannat“ ja „Mustamäe armastus“, Jaan Kross „Keisri hull“). Satiiriline ja allegooriline kirjandus (Enn Vetemaa „Kalevipoja mälestused“, Andrus Kivirähk „Ivan Orava mälestused“, (Auto)biograafia ja omaelulooline kirjandus (nt , Mihkel Raud „Musta pori näkku“, Kristiina Ehin „Paleontoloogi päevaraamat“, Tõnu Õnnepalu romaanid).</p>	
<p>5) analüüsib kirjandusteost mõne 20. või 21. sajandi mõtte- või kirjandusvoolu kontekstis, leiab tekstist iseloomulikke tunnuseid ja näiteid;</p>	<p>Absurdidraama ja -teater (nt Samuel Beckett „Godot’ d oodates“, Feminism ja naisvaatepunkt kirjanduses (Maarja Kangro ja Lilli Luugi novellid, Eia Uus „Tüdrukune“).</p>	

<p>6) eristab tekstinäidete põhjal eri žanre ja kujutamisi viise, võrdleb vähemalt kahe teose sisu, väljenduslaadi ja ülesehitust;</p>	<p>nt Margaret Atwood „Orüks ja Ruik“, luule (H. Runnel, K. Ehin, E. Viiding, Rooste vm, Arvo Valtoni novellikogud „Kaheksa jaapanlannat“ ja „Mustamäe armastus“, Jaan Kruusvall „Pilvede värvid“)</p>	
<p>7) kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid ja laiendab kirjandustekstidele tuginedes oma sõnavara.</p>	<p>absurdidraama, ajalooline romaan, allegooria, alltekst, düstopia, eksistentsialism, feminism, hüpertekst, ideoloogia, interdistsiplinaarsus, ironia, katastroofiromaan, kirjanduskriitika, kirjandusteadus, modernism, omaelulooline kirjandus, postapokalüptiline kirjandus, postkolonialism, postmodernism, päevikukirjandus, psühhoanalüüs, satiir, sotsialistlik realism, teadusulme, teadvuse vool, transgressiivne kirjandus, tsensuur, tviteratuur, utoopia, ökokriitika, ühismeedia luule.</p>	